

City Nature Challenge Bratislava 2024

Medzinárodný projekt občianskej vedy, zviditeľňujúci
rozmanitosť prírody v meste

19. 4. 2024
webinár

- **Zuzana Stožická** (Centrum vedecko-technických informácií SR)
- **Alena Vaľková** (OZ Stromosvet)
- **Jonáš Gruska** (Slovenská mykologická spoločnosť)

Táto prezentácia je šírená pod licenciou
[Creative Commons 4.0 Attribution](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

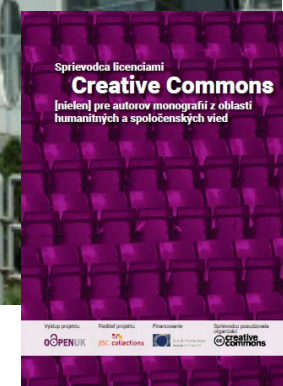

Foto: Z. Stožická, CC-BY

Centrum vedecko-technických informácií SR

- **Vedecká knižnica** (<https://nvk.cvtisr.sk/>) – nielen prezenčné výpožičné služby, ale aj **vzdialený prístup k elektronickým informačným zdrojom** (<https://eiz.cvtisr.sk/>) – registrácia zdarma a online,
- Konzultácie, pomoc s vyhľadávaním a rešeršami,
- Ďalšie služby CVTI SR: Informácie o patentoch, knižnica noriem a štandardov, dátové centrum, evidencia publikačnej činnosti, informácie o školstve, popularizácia vedy (**Vedecká cukráreň, vedecká kaviareň...**), časopis **Quark**, zážitkové centrum vedy **Aurelium**, kontaktná kancelária Horizontu, **Laserové centrum, Fablab...**
- **Kontaktná kancelária pre otvorenú vedu** - odomykanie potenciálu otvorenosti pre vedu a vzdelanie.
  - webináre: <https://otvorenaveda.cvtisr.sk/category/webinare/>,
  - Publikácie: **Sprievodca svetom vedeckého publikovania**: <https://zenodo.org/record/3236329> (II. doplnené vydanie, 2023)
  - **Sprievodca licenciami Creative Commons**: <https://otvorenaveda.cvtisr.sk/sprievodca-licenciami-creative-commons-nielen-pre-autorov-monografii-z-oblasti-spolocenskych-vied/>
  - **Príručka pre doktorandov Cesta k otvorenej vede**: <https://zenodo.org/record/7346039>

Čo je občianska veda

Participatívna veda, komunitná veda
vedecký crowdsourcing, citizen science

- **Aktívne zapájanie verejnosti do vedeckých projektov** (viac než v úlohe výskumného subjektu).
- Často využíva moderné technológie (smartfóny, aplikácie, senzory...), hoci nie nevyhnutne (niektoré projekty si vystačia s obyčajnou poštou).
- Zvýšená dostupnosť mobilných technológií a internetu uľahčuje zapojenie verejnosti.
- Široké spektrum odborov, foriem a prístupov (výhoda: pestrá paleta možností, nevýhoda: občianska veda sa ťažko vymedzuje a definuje – a čo sa ťažko rozoznáva, to sa ťažko uznáva).

Čo je občianska veda? Informácie v slovenčine:

- Web: <https://otvorenaveda.cvtisr.sk/obcianska-veda/>
- Článok (Stožická et al. 2022, IT-lib): <https://itlib.cvtisr.sk/%c4%8cl%c3%a1nky/4527/>
- Kurz „Začnime si s občianskou vedou“: <https://eu-citizen.science/resource/256>
- Facebook: skupina **Občianska veda na Slovensku** (aktuality o vzdelávaní, možnostiach financovania, slovenských projektoch občianskej vedy a pod.)

Schéma: Citizen Science and Youth Learning
<https://citizenscience.org/youth-learning/>

Čo je občianska veda

Je to novinka?

- Pojem občianska veda sa používa od r. 1995 (A. Irwin, R. Bonney), aj predtým sa však do výskumu zapájali amatéri, individuálne alebo v rámci dobrovoľníckych sietí.

Korene občianskej vedy (od 18-teho storočia):

- Amatérski vedci bez formálneho vzdelania (Antoni van Leeuwenhoek, William Herschel, Mary Anning, Izabela Textorisová...)
- Organizátori dobrovoľníckych sietí pre úlohy väčšie ako človek (William Whewell, Matthew Fontaine Maury – oceanológia, Thomas Jefferson – meteorológia, Ferdinand Mueller – botanika, Georg Wenker – jazykoveda...)

Kto sú občianski vedci dnes?

- Podľa podmienok projektu: Študenti, učitelia, amatérski záujemcovia o vedu, profesionáli z praxe, knihovníci, bežní občania, ktorí majú čas a chuť sa zapojiť.

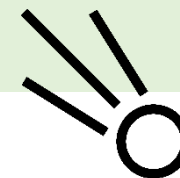
**Základné elementy občianskej vedy:
prepájanie vedeckej sféry s verejnou**

Podľa Y. N. Golumbic et al. 2017 (uprav. Z.S.)

<http://doi.org/10.5334/cstp.53>

Podoby občianskej vedy

- Rozmanitá - všetky **odbornosti a témy**, od prírodných vied (biológia, životné prostredie, ale aj chémia, seizmológia, astronómia...), cez lekárske a farmaceutické (monitorovanie a zaznamenávanie príznakov chorôb, dostupnosť liekov...) až po spoločenské a humanitné (dostupnosť bývania, historické udalosti optikou rodinnej histórie, rozmanitosť jazyka a nárečí, vnímanie hudby...) alebo interdisciplinárne;

- Rôzne **formy** (od "zmysluplných počítačových hier", v ktorých sa spracovávajú údaje z teleskopov alebo mikroskopických preparátov, po fyzické zásahy do prostredia, napr. sadenie lúčnych kvetov pre opeľovače v mestách)

- Všetky **veľkosti** projektov (od lokálnych a krátkodobých, ktoré končia jednou publikáciou, po dlhodobé, ktoré trvajú desiatky rokov);

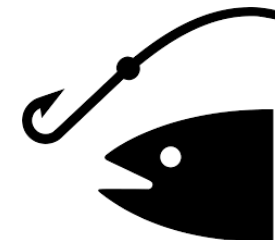
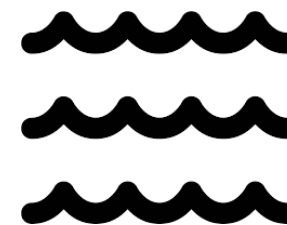
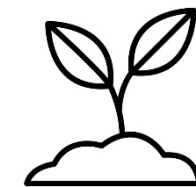

- Rôzne typy **zapojenia** verejnosti - dizajn (návrh) projektu, zber údajov, spracovanie údajov, komunikácia.

- Zvláštna (a významná) kategória: občianska veda v školách.

Nie každú výskumnú otázku možno riešiť metódami občianskej vedy, ale v každom odbore sa dá nájsť otázka alebo čiastková úloha, ktorou vedci môžu osloviť verejnosť.

Benefits občianskej vedy – a čo im stojí v ceste?

- Umožňuje vedcom získať alebo spracovať viac údajov, prispieva k výskumu,
- Obohacuje vedu o spojenie s verejnosťou (príležitosť k dialógu, napomáha tomu, aby vedci riešili otázky relevantné pre verejnosť);
- Osveta, vedecká gramotnosť;
- Osobná skúsenosť (veda nie je len niečo, čo robia druhí, je to aj „moja vec“, vedci nie sú len neidentifikovateľní experti v slonovinových vežiach, sú to ľudia, ktorých poznám), dôvera vo vedu ako systém poznania;
- Rast schopností, zručností a sebavedomia občanov pri riešení problémov ich komunity (empowerment);
- Vedecké dôkazy a participácia rôznorodých aktérov pri tvorbe politik;
- Posilňovanie demokratických princípov;
- Zvýšená reziliencia komunit.
- Náročnosť participatívnych metód (nutnosť dohody medzi rôznorodými aktérmi, vyžadujú veľa práce a trpezlivosti, ak sa robia poctivo),
- Nedostatok tréningu vedeckých pracovníkov na komunikáciu s verejnosťou a metódy občianskej vedy,
- Interdisciplinárne územie nikoho (vedec: „Je to síce pekné, ale nie je moja úloha toto robiť...“, grantová agentúra: „Nie je naša úloha toto financovať...“),
- Systém hodnotenia vedy (neodmeňuje vedcov za komunikáciu s verejnosťou a jej zapájanie do výskumu, excelentnosť sa vymedzuje voči amatérom),
- Predsudky voči participatívnym metódam („nie je to dosť vedecké“, „dáta od občanov nie sú spoľahlivé“, „chcú nahradiť vedcov amatérmi“, „teraz si budú myslieť, že vedu môže robiť každý...“)
- Strata dôvery verejnosti k vede v prípade nezvládnutého projektu.

10 princípov ECSA

1. Projekty občianskej vedy aktívne **zapájajú občanov** do vedeckého úsilia, ktoré prináša nové poznatky, porozumenie, alebo podkladové údaje pre tvorbu politík.
2. Projekty občianskej vedy majú **skutočný vedecký výsledok**.
3. **Prospech** z participácie majú profesionálni vedci aj občianski vedci.
4. Občianski vedci sa môžu, ak si to želajú, zúčastniť **viacerých fáz** vedeckého procesu.
5. Občianski vedci získajú spätnú väzbu z projektu.
6. Občianska veda sa považuje za výskumný prístup ako ktorýkoľvek iný, s obmedzeniami a zdrojmi zaujatosti, ktoré by sa mali brať do úvahy a kontrolovať.
7. Dáta a metadáta z projektov občianskej vedy sú **dostupné** verejnosti a tam, kde je to možné, výsledky sa uverejňujú formou **otvoreného prístupu**.
8. Občianskym vedcom sa dostáva **uznanie** v rámci výstupov projektov a publikácií (poďakovanie, spoluautorstvo...).
9. Programy občianskej vedy sú **hodnotené** podľa vedeckých výstupov, kvality údajov, skúseností účastníkov a širšieho spoločenského alebo politického dosahu.
10. Vedúci projektov občianskej vedy berú do úvahy právne a **etické otázky** týkajúce sa autorských práv, duševného vlastníctva, dohôd o zdieľaní údajov, dôvernosti, pripisovania a environmentálneho vplyvu akýchkoľvek činností.

Európska asociácia občianskej vedy (ECSA):

<https://ecsa.citizen-science.net/>

European
Citizen Science
Association

Platformy občianskej vedy

Medzinárodné:

- SciStarter: <https://scistarter.org/>
- Zooniverse: <https://www.zooniverse.org/>
- NASA Citizen Science: <https://science.nasa.gov/citizenscience>
- Európska platforma **EU-Citizen.Science**: <https://eu-citizen.science/>
- **VERA** – pre spoločenské a humanitné vedy: <https://vera.operas-eu.org/en/home>
- Citizen science games: <https://citizensciencegames.com/>

eu-citizen.science Vyhadavanie Blog Events Moocs Forum Final Event About

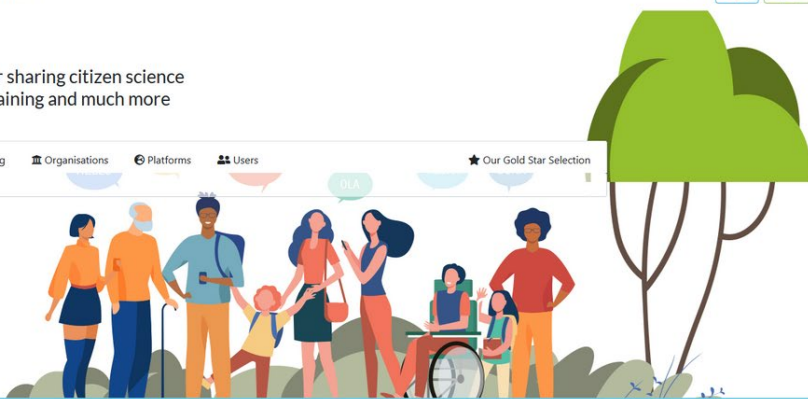
sk Login Signup

eu-citizen.science

Welcome to the platform for sharing citizen science projects, resources, tools, training and much more

Projects Resources Training Organisations Platforms Users Our Gold Star Selection
Q Search...

join the community and participate

about the platform

EU-Citizen.Science is an online platform for sharing knowledge, tools, training and resources for citizen science – by the community, for the community.

VERA Hub Browse projects Discover people Find funding Log in Create account

Enabling collaborative research with and for society

VERA empowers participatory research in Social Sciences and Humanities by making it easy to create a diverse team, find funding, work together and share with the world

Get started

Platforma EU-Citizen Science

- Možnosť prezentovať sa pre projekty z rôznych európskych krajín, ak majú ambíciu prilákať medzinárodné publikum,
- Vzdelávacie zdroje pre rôzne skupiny aktérov (vedci, verejnosť, ochrancovia prírody, ale aj novinári, knihovníci...)

<https://eu-citizen.science/>

The screenshot shows the homepage of the eu-citizen.science platform. At the top left, there is a navigation menu with links for 'eu-citizen.science', 'Vyhľadanie', 'Blog', 'Events', 'Moocs', 'Forum', 'Final Event', and 'About'. On the right side of the header, there are 'Login' and 'Signup' buttons. The main heading is 'eu-citizen.science' followed by the tagline 'Welcome to the platform for sharing citizen science projects, resources, tools, training and much more'. Below this is a navigation bar with icons for 'Projects', 'Resources', 'Training', 'Organisations', 'Platforms', and 'Users', along with a search bar and a '★ Our Gold Star Selection' link. A large illustration depicts a diverse group of people, including a person with a cane, a person in a wheelchair, and a child, standing outdoors. At the bottom, there is a section titled 'about the platform' with a network diagram of people icons and the text: 'EU-Citizen.Science is an online platform for sharing knowledge, tools, training and resources for citizen science – by the community, for the community.'

Návod „ako začať“ pre vedcov, ktorí nemajú skúsenosti s občianskou vedou, ale chcú sa zoznámiť s jej metódami a používať ich vo svojich projektoch.

<https://zenodo.org/records/10119036>

Platforma EU-Citizen Science

- Možnosť prezentovať sa pre projekty z rôznych európskych krajín, ak majú ambíciu prilákať medzinárodné publikum,
- Vzdelávacie zdroje pre rôzne skupiny aktérov (vedci, verejnosť, ochrancovia prírody, ale aj novinári, knihovníci...)

<https://eu-citizen.science/>

The screenshot shows the homepage of eu-citizen.science. At the top, there is a navigation menu with links for 'eu-citizen.science', 'Vyhľadavanie', 'Blog', 'Events', 'Moocs', 'Forum', 'Final Event', and 'About'. On the right side, there are 'Login' and 'Signup' buttons. The main heading is 'eu-citizen.science' with the tagline 'Welcome to the platform for sharing citizen science projects, resources, tools, training and much more'. Below this is a navigation bar with icons for 'Projects', 'Resources', 'Training', 'Organisations', 'Platforms', and 'Users', along with a search bar and a '★ Our Gold Star Selection' link. A large illustration depicts a diverse group of people, including a person in a wheelchair, standing outdoors. At the bottom left, there is a 'join the community and participate' button. At the bottom right, there is an 'about the platform' section with the text: 'EU-Citizen.Science is an online platform for sharing knowledge, tools, training and resources for citizen science – by the community, for the community.'

Engaging Volunteers

Guide to engaging volunteers in Citizen Science Projects

Ako zapájať dobrovoľníkov v projektoch ochrany prírody:

<https://www.tcv.org.uk/wp-content/uploads/2014/11/EngagingVolunteersCitizenScience.pdf>

(Táto skupina uverejnila aj príručku o použití sociálnych médií pre občiansku vedu: <https://www.tcv.org.uk/wp-content/uploads/2014/11/SocialMediaandCitizenScience.pdf>)

Platformy občianskej vedy

Národné:

- Občianská veda v Českej republike:
<https://www.citizenscience.cz/>
- Rakúsko, Österreich forscht:
<https://www.citizen-science.at/en/>
- Nemecko, Bürger schaffen Wissen:
<https://www.buergerschaffenwissen.de/en>
- Švajčiarsko, Citizen Science Center Zurich, Schweiz forscht: <https://citizenscience.ch>
<https://www.schweizforscht.ch/>
- ... **Na Slovensku zatiaľ máme zoznam projektov občianskej vedy** na stránkach otvorenej vedy:
<https://otvorenaveda.cvtisr.sk/projekty-obcianskej-vedy-na-slovensku/>

DATABÁZE PROJEKTŮ

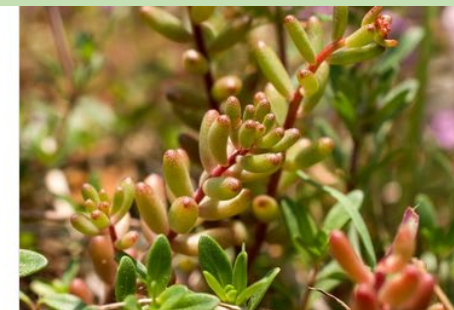
Databáze dějin všedního dne

Databáze dějin všedního dne (DDVD) slouží badatelům, studentům a všem, kteří by rádi poznávali minulost našich předků. Obsahuje několik stovek pramenů osobní povahy, utříděných a systematizovaných. V databázi lze vyhledávat a využívat mnohých rejstříků. Prameny jsou dostupné online, případně na místě v budově Historického ústav AV ČR.

Zachraň karase!

Zapoj se do záchrany karase obecného!
Pamatuješ si na rybníčky, kde jsi chytával karase? Vyskytuje se tam dnes? Nebo se setkáváš dnes už jen s karasem stříbřitým? Vyplň náš dotazník s historickými a současnými nálezy původního karase obecného a invazního karase stříbřitého. Každý nález je pro nás důležitý. Na každém hlasu záleží!

ROZCHOĎME TO S ROZCHODNÍKY

Každý záznam je malým krokem pro člověka, ale velkým skokem pro jasoně.

Výhody platforiem:

- **Viditeľnosť** - projekty občianskej vedy majú možnosť sa prezentovať na mieste, kde sú ľahko **vyhľadateľné**.
- Vidia sa aj navzájom – môžu sa kontaktovať, inšpirovať, **spolupracovať**).
- **Štruktúrovaná forma** zabezpečí dostupnosť všetkých dôležitých informácií.
- Zaujemca o občiansku vedu **nájde na jednom mieste širokú škálu projektov**, z ktorých si môže vyberať.

Projekt European Citizen Science

Hlavné úlohy:

- Udržiavanie a zdokonaľovanie európskej platformy občianskej vedy (najnovšie budú prezentovať **nové funkcie** platformy **EU-citizen.science** na webinári **24. 4.** o 10.00-12.00),
- Tréning a vzdelávanie – **Akadémia občianskej vedy** (dôraz na kvalitu dát a princípy FAIR, budovanie otvorených komunit),
- Rozvoj priaznivého prostredia pre občiansku vedu (vrátane politik).
- Šírenie povedomia a zdieľanie skúseností – **Veľvyslanci občianskej vedy** (https://eu-citizen.science/ecs_project/ambassadors).
- **Veľvyslankyňa na Slovensku:**

Zuzana Stožická

Citizen Science Ambassadors of the ECS

The ECS (European Citizen Science) project aims to create a **network of 28 Citizen Science Ambassadors** to support the activities in the project, raise awareness about citizen science and spread and strengthen citizen science in Europe. All Citizen Science Ambassadors have been selected through an open call.

Austria
Didone Frigerio
Behavioural Biologist
University of Vienna, Konrad Lorenz Resear...
University of Vienna

Belgium
Annelies Duerinckx
Junior Researcher
Sciwil
Sciwil | Citizen Science Vlaanderen

Bulgaria
Stefaniya Kamenova
Junior Researcher
National Museum for Natural History, Sofia
NMNHS

Croatia
Tea Vukušić Rukavina
Associate Professor
Andrija Stampar School of Public Health, S...
LinkedIn

Cyprus
Nataša Andronikou
Senior Project Manager and Researcher
C.I.P. Citizens in Power, NGO
Citizens in Power; LinkedIn

Czech Republic
Michael Lažan
Chair and Project Manager
Senzonvzduchu, z.s.
Senzonvzduchu.cz

Denmark
Gitte Kragh
Ecologist, Researcher
Nordic Foundation for Development and E...
LinkedIn

Estonia
Veijo Runnel
Biologist, science communicator
University of Tartu Natural History Museum
LinkedIn

Finland
Alexandra Middleton
Researcher
Oulu Business School/University of Oulu
LinkedIn

France
Angelee Pavanee Annasawmy
Postdoctoral Research Associate
Université de Bretagne Occidentale
Université de Bretagne Occidentale

Germany
Jasmin Pfeifer
Researcher
Heinrich-Heine-University, Düsseldorf
Contact

Greece
Yasiliki (Yassia) Fragkaki
Researcher, Architect-Urbanist
University Roma Tre
LinkedIn

Hungary
Marietta Le
Citizen Participation Expert
Non affiliated
Linktree

Ireland
Oscar Diaz
Educations and Operations Manager
Creative Spark Enterprise FabLab
Creative Spark

Italy
Gaia Agnello
Vice President; Executive Director
Citizen Science Italia; Sicily Environment Fu...
Museo Naturale Maremma;
Sicily Environment; LinkedIn

Latvia
Sanita Reinsons
Senior researcher
Institute of Literature, Folklore and Art of L...
Sanita Reinsons; LinkedIn

Lithuania
Monika Mačiulienė
Senior researcher, Head of Citizen Science ...
Citizen Science Hub, VILNIUS TECH
Citizen Science Hub

Luxembourg
Federica Moretti
Postdoctoral researcher EU, Visiting resear...
University of Luxembourg

Malta
Simone Cutajar
PhD student and researcher
University of Malta

Netherlands
Diana Wildschut
Citizen scientist, initiator
Non affiliated

Poland
Bogna Gawrońska-Nowak
Professor and Head of EURDATA (Data Scie...
Cracow University of Economics and Instit...
UEK Krakow; IRMIR

Portugal
Rita Rocha
Founder/CEO; Educator
Mundo Científico - Educação e Divulgação ...
Mundo Científico; Colégio Luso-Francês

Romania
Lucrina Stefanescu
Researcher
Babes-Bolyai University, Cluj-Napoca
UBB Cluj; EcoVoice; Enviro UBB

Slovakia
Zuzana Stožická
Open science support/librarian
Slovak Centre of Scientific and Technical In...
Slovak Open Science web;
Facebook group Občianska veda na Slovensku

Slovenia
Zarja Mursič
Science communicator/Local facilitator for ...
Free-lance science communicator/Universit...
Twitter; LinkedIn

Spain
Meritzell Abril
Researcher
BETA Technological Center (University of V...
BETA Tech Center

Sweden
Lotta Waerterberg Tomasson
Communications Strategist at VA (Public & ...
Vetenskap & Allmänhet, VA
LinkedIn

UK
Adrian Cooper
Chair and Senior Project Manager
Felixstowe Citizen Science Group
Facebook Profile

Občianska veda na Slovensku

Zoznam na stránkach otvorenej vedy obsahuje v súčasnosti **23 aktívnych** a **5 ukončených** projektov občianskej vedy realizovaných na Slovensku.

Nerobíme si nárok na úplnosť, zoznam stále dopĺňame.

Ak pracujete na projekte s využitím participatívnych metód, alebo taký poznáte, dajte nám, prosím, o ňom vedieť.

Viac o občianskej vede:

<https://otvorenaveda.cvtisr.sk/category/obcianska-veda/>

Projekty občianskej vedy na Slovensku

27. januára 2022 Admin

Projekty, ktoré na Slovensku využívajú metódy občianskej vedy sa väčšinou týkajú pozorovania prírody a ochrany životného prostredia. Často však nepoužívajú pojem občianska veda, čo pri starších projektoch vychádza zo skutočnosti, že v čase ich začiatkov tento pojem ešte nebol známy. Vo vedných odboroch mimo **biológie** a **environmentalistiky** nájdeme na Slovensku občiansko-vedné projekty z oblasti **meteorológie**, **astronómie** či **sociológie**.

- › Dnes dýcham
- › Ekovýchovný program Bocian
- › Globe at Night - Svetelné znečistenie
- › Hurá von s Pl@ntNetom
- › Kutavky na Slovensku
- › Lienky Slovenska
- › Mačka divá
- › Mačkast
- › Missing Maps Slovakia
- › Monitoring sucha - Intersucho (SHMÚ)
- › MykoLOM
- › Ortoptera.sk
- › Radon GPS
- › Slovenská Flóra
- › Stromosvet - City Nature Challenge: Bratislava
- › Školský program Enviróza

Intenzívny kurz občianskej vedy pre verejné knižnice – online

Spolupráca platformy SciStarter a projektu European Citizen Science
(v angličtine)

Naučte sa:

- Zdôvodniť, prečo sú knižnice kľúčovými inštitúciami na rozšírenie angažovanosti občanov vo vede.
- Pochopiť rôzne spôsoby zavedenia a podpory zapojenia občianskej vedy vo vašej knižnici.
- Zoznámiť sa s príkladmi knižníc, ktoré realizujú aktivity občianskej vedy.
- Zmapovať súčasný stav/zdroje vašej verejnej knižnice na realizáciu aktivít občianskej vedy a/alebo na to, aby sa stala centrom občianskej vedy.
- Termín: **15.-22. 5. 2024** (podmienka: do 12. 5. si prejsť samostatný modul **Základy občianskej vedy**)
- Možnosť získať certifikát

<https://scistarter.org/citizen-science-at-your-public-library-an-online-i>

Ďakujem za pozornosť

Ak máte otázky o občianskej vede, chcete sa poradiť o použití participatívnych metód vo výskume, alebo chcete zviditeľniť svoj projekt, napíšte mi: zuzana.stozicka@cvtisr.sk

Foto: Z. Stožická, CC-BY

